

Filosofien gennem et træstetoskop

Af Jacob Birkler, lektor på Jordemoderuddannelsen, UC-Vest

Jordemoderuddannelsen har fået et nyt fag. Et lille fag med den store titel: 'Filosofi og etik'. Mange jordemødre vil umiddelbart kunne se relevansen af etik, som et felt der uundgåeligt betrædes i arbejdet med livets begyndelse. Men hvad med filosofien? Hvad skal vi egentlig med filosofi?

Med filosofien stiller jordemoderen en række spørgsmål til fagforståelsen og giver mulighed for at se faget i fugleperspektiv. I modsætning til andre fag drejer filosofien sig om at gøre det entydige mere flertydigt. Pointen er, at jordemoderen herigennem skaber en større faglig såvel som personlig ydmyghed i mødet med den gravide. Hun bliver bevidst om den måde, situationen altid kan beskues anderledes på – ikke mindst fra den gravides perspektiv. Det betyder bl.a. at jordemoderen ikke blot arbejder med sit fag men bliver lig sit fag. Filosofien er her det ankerpunkt, hvorfra den faglige kurs udstikkes. I udgangspunktet er filosofien ikke et redskab, som et træstetoskop kan være det. Filosofien skaber derimod et mere nuanceret verdensbillede og et mangfoldigt menneskesyn. På den måde bliver mødet med filosofien, som et møde med optikeren. Verden fremstår efterfølgende mere klar, men også mere kompleks.

Filosofiens ægteskab med jordemoderkunsten bliver mere konkret og tydelig, hvis vi tager udgangspunkt i jordemoderens praksis. Som illustrativt eksempel er det at lytte hjertelyd en central jordemoderfaglig handling, hvortil filosofien vil kunne rejse en lang række spørgsmål, til forløsning af ny erkendelse. Jordemoderen anvender udtrykket 'at lytte hjertelyd'. Men vil jordemoderen i udgangspunkt 'lytte til' eller 'høre efter'? Hvis jordemoderen lytter sker det som en intention om at nå 'ind til noget', hvor det at høre sker 'ud fra noget', dvs. en indstilling. Spurgt på en anden måde: Hører vi barnet eller hører vi vores tolkning af barnets hjertelyd? Begge dele synes at være relevant. Som et andet eksempel kan der filosofisk spørges til det vi lytter til. Er det et foster eller et barn? Der er ikke blot tale om en sproglig forskel. Eksempelvis må vi under særlige omstændigheder gerne slå fostre ihjel i Danmark men under ingen omstændigheder slå børn ihjel. Her spørges der til jordemoderens menneskesyn. Hvad er det hun ser gennem lyden? Ser hun et anatomisk fysiologisk objekt eller et gryende bevidst subjekt. Hvad 'ser' hun når hun ikke hører hjertelyd? Hvad 'siger' hun når hun ikke hører hjertelyd? Som eksempel på sidstnævnte vil filosofien pege på en række forskellige talehandlinger. Et eksempel kan være

jordemoderen der udtrykker: 'jeg kan ikke finde hjertelyd'. Selvom denne sætning aldrig står alene, og typisk er bundet til en række forbehold, vil udtrykket aldrig blot være information eller en meningsfuld tilkendegivelse. Sætningen bringer noget med sig. Jordemoderen handler gennem sproget og fungerer som optiker, der skifter briller på kvinden. Nu ser verden pludselig anderledes ud. Horisonten er visket ud og eksistensen udfordret. Bliver vi i sproget vil metaforer samtidig være et filosofisk fokus. Skal vi fokusere på, hvordan vi 'serverer' den svære information eller skal vi 'tune' ind på kvinden og først finde hendes 'frekvens' for derigennem at kunne 'spille' på de rigtige 'tangenter'. Med sproget fokuserer filosofien også på forståelse, som et vigtigt begreb. Børnet viser sig, jordemoderen giver sig men forståelsen byder ikke sig selv. Forståelse kræver motiv og karakteregenskaber. Nærmere bestemt villighed til ikke at forstå for derigennem at kunne forstå.

Ovenstående eksempler fremstår isolerede og ubesvarede. Ideen er heller ikke at tage filosofien med ind i jordemoderens praksis men derimod give eksempler på hvordan filosofien kommer ud af praksis. Dvs. at se de relevante spørgsmål i praksis. Det er her spørgsmålene bør rejse sig og svarene give sig. Jordemødre skal med andre ord ikke beskæftige sig med filosofi for filosofiens skyld men for de gravide og fødende kvinders skyld. Filosofiske spørgsmål er som eksemplificeret en integreret del af jordemoderens praksis. Hertil kan man så indvende, at disse mange filosofiske spørgsmål på ingen måde hænger sammen med en travl hverdag, hvor de vordende forældre har krav på pleje og behandling. »Filosofien er godt nok spændende og forfriskende, og samtidig kan det være befriende at få lidt filosofisk luft under vingerne, men nu må jeg tilbage til den fødende kvinde«. Men pointen er, at det netop er i mødet med kvinden, at filosofien er vigtig. Det er i praksis og ikke uden for praksis, at filosofien skal praktiseres.

Filosofien er ikke et redskab, som et træstetoskop kan være det. Filosofien er derimod en frugtbar eftertanke i arbejde med stetoskopet, der sigter mod et mere nuanceret verdensbillede og mangfoldigt menneskesyn. Lad mig understrege pointen. Filosofi bør ikke være en løsrivelse fra praksis men en mere nuanceret tilnærmelse til praksis. På den måde er det vigtigt at se filosofisk praksis som noget, der ikke primært skal læres, men noget, der skal være. Ad den vej er filosofi ikke først og fremmest et spørgsmål om at få et nyt begreb om praksis men derimod et spørgsmål om at forme et stadig mere nuanceret og oplyst menneskeligt greb i praksis.

Det bliver spændende at se de nye jordemødre arbejde med filosofien i den nye jordemoderuddannelse men mest interessant at se hvordan filosofien kommer til at virke i praksis.